

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО Y срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 41990/18)

РЕШЕНИЕ

Член 3 и член 8 • Положителни задължения • Липса на ефективно разследване на твърдения за изнасилване • Неуспешно преследване на очевидна линия на проучване в резултат на ДНК доказателства

СТРАСБУРГ

20 февруари 2020 г.

Това решение ще стане окончателно при условията, посочени в член 44, параграф 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Y срещу България,

1. Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), на заседание в състав:

Сиюфра О'Лири, Председател,
Гана Юдковска,
Андре Потоцки,
Йонко Грозев,
Мартинс Митс,
Латиф Хюсеинов,
Аня Сейберт-Фор, съдии,

и Милан Блашко, *Заместник-регистратор на отделението*

Като взе предвид:

жалбата срещу Република България, подадена до Съда съгласно член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българската гражданка, г-жа Y („жалбоподателят“), на 29 август 2018 г. ;

решението за предоставяне на приоритет на жалбата;

решението да не се разкрива публично името на жалбоподателката;

решенията за уведомяване на българското правителство („правителството“) за оплакването относно ефективността на разследването по твърдението на жалбоподателката, че е била изнасилена и за обявяване на останалата част от жалбата за недопустима; и

становищата на страните,

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 28 януари 2020 г.,

Постанови следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

Делото се отнася до въпроса, дали наказателното разследване на твърденията на жена за „изнасилване от непознат“, приети като достоверни от властите, е достатъчно задълбочено и ефективно, за да отговори на изискванията на член 3 и 8 от Конвенцията. По-конкретно, въпросът е дали разследващите органи и прокуратурата са положили достатъчно усилия за установяване на извършителя на изнасилването, или дали не са успели да следват очевидна линия на разследване, произтичаща от ДНК доказателствата по делото.

ПО ФАКТИТЕ

1. Жалбоподателката е родена през 1964 г. и живее в Хасково. Тя не е представлявана от адвокат.

2. Правителството е представявано от своите агенти, г-жа А. Панова и г-жа В. Христова от Министерство на правосъдието.

3. Фактите по делото, както са представени от страните и както са известни от материалите в преписката по националното дело, предоставени от страните, могат да бъдат обобщени както следва.

I. ПРЕДПОЛАГАЕМИТЕ СЪБИТИЯ ОТ 10 ЮЛИ 2013

4. Според жалбоподателката и заключенията на прокуратурата, основаващи се главно на нейните твърдения, около 11.30 ч. на 10 юли 2013 г., по време на пътуване до София и (след спор с приятеля, в чийто дом пребивава през последните осем дни, от 2 юли 2013 г.) търсейки място, където да прекара нощта, неизвестен мъж, с когото разговаря за кратко на автобусна спирка и се съгласява да последва до близката жп гара, я напада в слабо осветено поле в покрайнините на София и я изнасилва. Той я бута на земята, покрива устата ѝ с ръка, сваля панталоните и бельото ѝ и прониква в нея с пръсти, а след това с пениса си. След това, той си тръгва.

5. Около 5 ч. след полунощ на 11 юли 2013 г. жалбоподателката се обажда на спешния номер на полицията и малко след това двама полицейски служители пристигат на местопрестъплението.

II. РАЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕЗИ СЪБИТИЯ

A. Първоначално разследване

6. Незабавно е започнало разследване. Полицията е извършила оглед на местопрестъплението и е открила четири салфетки, мобилния телефон на жалбоподателката, касови бележки, тениска, блуза с поло яка и пакет с антибактериални кърпички. Жалбоподателката е предоставила на органите на полицията своето бельо, панталони, блуза и обувки, за да бъдат подложени на анализ.

7. Разследването е поето от осмо районно полицейско управление на столичната полиция и Софийска районна прокуратура.

8. Разследващият полицай, назначен по случая, незабавно разпорежда да бъде изготвен медицински доклад, за да се установи степента на претърпените от жалбоподателката наранявания. Съдебно-медицински експерт я преглежда в 3.30 ч. същата сутрин и установява, че е получила травматични наранявания на вагината в съответствие с твърденията ѝ за изнасилване, както и нараняване на долната устна в съответствие с твърдението ѝ, че нападателят е запушил устата ѝ.

9. Жалбоподателката е разпитвана между 5 и 5.55 ч. сутринта и отново между 10 и 10.40 ч. Тя е дала описание на предполагаемия нападател.

10. През следващите четири дни разследващият е назначил (а) двама съдебномедицински експерти, които да изследват откритите на мястото на предполагаемото изнасилване предмети, както и тези от жалбоподателката (дрехи и тампони с проби от вагиналната и ананалната област) за следи от кръв, коса или сперма; (б) други съдебномедицински експерти, които да изследват блузата и бельото на жалбоподателката, както и тампона с проба от вагиналната ѝ област за наличието на следи от ДНК; и (в) психиатър и психолог, които да установят дали жалбоподателката страда от някакъв вид психическо разстройство, както и дали е способна да предостави надеждни доказателства за случилото се с нея.

11. Четири дни след началото на разследването, на 15 юли 2013 г., полицията организира две последователни разпознавания на лица, с по четирима участници във всяко. Не е напълно ясно на какво основание са избрани участниците, но изглежда, че един от мъжете, избрани за първото разпознаване, г-н X, който е роден през 1977 г. и работи като производител на мебели, е избран, защото е живял в квартира, разположена на няколко метра от мястото на изнасилването и чертите му съответстват на описанието, дадено от жалбоподателката за нейния нападател, както и че бил вече задържан на това основание на 11 юли 2013 г. Жалбоподателката идентифицира г-н X като мъжът, който я е нападнал, като добавя, че го е познала по чертите на лицето, височината и структурата. Г-н X отрича той да е нападателя, твърдейки, че е бил в дома си по време на посегателството срещу жалбоподателката.

12. В психиатричната и психологическа експертиза, изготвена девет дни след началото на разследването, на 20 юли 2013 г., се посочва, че жалбоподателката, макар да не страда от психично разстройство или интелектуално увреждане, не може да даде надеждни доказателства за случилото се с нея, тъй като има увредено зрение и е „кверулентна” личност, с тенденция бързо да определя виновници, без дори да е сигурна, за да удовлетвори желанието си за отмъщение.

13. В съдебномедицинския доклад, изготвен две седмици и половина след началото на разследването, на 29 юли 2013 г., се посочва, че бельото на жалбоподателката и тампона с проба от вагиналната област съдържат следи от човешка кръв и сперма. По блузата на жалбоподателката също има следи от кръв, но не може да бъде определено дали тя е човешка.

14. На следващия ден, 30 юли 2013 г., разследващият изисква от няколко мобилни оператори да предоставят информация за обажданията, извършени от шест мобилни телефонни номера, които имат значение за случая. Операторите правят това по-малко от седмица по-късно, на 5 август 2013 г. Изглежда, че това е било необходимо, тъй

като жалбоподателката е заявила, че малко преди да я нападне, нападателят е говорил по мобилния си телефон.

15. По мобилния телефон на жалбоподателката не са открити пръстови отпечатыци, и със съдебно разпореждане той ѝ е бил върнат през октомври 2013 г.

16. ДНК докладът е изготвен около пет месеца след началото на разследването, на 14 декември 2013 г. В него е посочено, че не са открити видими следи от ДНК по блузата на жалбоподателката, а само следи от нейната собствена ДНК върху тампона с проба от вагиналната ѝ област. За разлика от това, по бельото ѝ са открити следи от ДНК на мъж, чийто профил е включен в националната ДНК база данни на полицията: на г-н Z, който е роден през 1975 г. и има предишна присъда за неуточнено престъпление. Не са открити следи от ДНК на г-н X (ДНК проба му е била взета, когато е отведен в полицейското управление на 11 юли 2013 г.).

17. Междувременно, на 5 ноември 2013 г. разследващият изисква информация от болница относно операция на катаракта, която жалбоподателката е претърпяла през 2005 г., с оглед установяване на качеството на зрението ѝ. На 13 януари 2014 г. От болницата предоставят всички медицински документи, свързани с извършената операция на жалбоподателката.

18. На 22 януари 2014 г. разследващият изисква от съответните органи да установят местонахождението на г-н Z. Той е намерен и разпитан на 11 март 2014 г. Той казва, че е строителен работник, че е разведен от единадесет години, че няма постоянна приятелка, и че поради естеството на работата не му остава достатъчно свободно време, за да има връзки с жени. Казва още, че към момента на предполагаемото нападение той не е имал сексуален контакт, и че не познава жалбоподателката. Добавя, че към онзи момент е живял в жилище над китайски ресторант в квартал на около три километра от мястото, където жалбоподателката е била нападната, че е приключил работа около 22.00 или 23.00 ч. и се е прибрал вкъщи с колело, както и че не си спомня да е бил в района на предполагаемото нападение. Той е предоставил номера на мобилния телефон, който е използвал по това време.

19. Изглежда, че през този период следователят е разпитал и портиера на сградата, в която е живял г-н X, както и приятеля, в чийто дом е пребивавала жалбоподателката в дните преди инцидента.

20. През февруари 2014 г. жалбоподателката е поискала делото да бъде възложено на друг прокурор, позовавайки се, наред с други неща, и на забавяне на разследването. През март 2014 г. Софийската градска прокуратура отказва да уважи искането ѝ, заявявайки, че до момента няма неоправдани забавяния. Жалбоподателката обжалва, но съответно

през април и август 2014 г. Софийската апелативна прокуратура и Върховната касационна прокуратура потвърждават отказа.

21. През март 2014 г. жалбоподателката отправя искане до прокурора за смяна на водещия разследването. На 10 април 2014 г. прокурорът отхвърля искането ѝ.

22. На 9 юни 2014 г. наблюдаващият прокурор дава указания на разследващия да извърши ново разпознаване на лица с участието на г-н Z, да проведе очна савка между него и жалбоподателката, да разпита и двамата - по-специално, дали и доколко се познават, какъв е бил характерът на взаимоотношенията им, и дали някога са имали сексуални контакти, както и да получи медицинско заключение относно зрението на жалбоподателката. Изглежда, че преди това и г-н Z, и жалбоподателката не са се съобразили с призовките, въз основа на което прокурорът разпорежда принудителното им довеждане и налагане на глоба, ако е необходимо. Изглежда, че разследващия не е могъл да изпълни тези указания, тъй като жалбоподателката отказва да се съобрази с изпратената до нея призовка, а г-н Z не е бил открит на посочения от него адрес.

23. На 18 март 2015 г. разследващият изисква от полицията в Хасково, където жалбоподателката живее, да призове жалбоподателката, за да се опита да идентифицира своя предполагаем нападател по снимки. На 4 май 2015 г. разследващият повтаря искането си, като моли хасковската полиция за медицински протокол относно зрението на жалбоподателката, за да бъде установено дали тя е била в състояние правилно да разпознае нападателя си.

24. На същия ден разследващият отправя запитване до психиатрична клиника в град Хасково, дали жалбоподателката е била подложена на лечение там. На 19 май 2015 г. От клиниката потвърждават, че жалбоподателката е била приета там на 10 март 2015 г. и е преминала доброволно стационарно лечение в продължение на четиридесет и осем дни до 27 април 2015 г., след като е била диагностицирана с параноидно разстройство. В предишен период тя е била наблюдавана от психиатър в продължение на две години.

25. На 5 юни 2015 г. полицейски служител в Хасково разпитва жалбоподателката от името на разследващия. Жалбоподателката заявява, че може да разпознае мъжа, който я е нападнал. Преди нападението той е бил в същия автобус заедно с нея, седял е на седалка точно зад нейната и тя е видяла лицето му, когато е слизал от автобуса. Той е бил висок около един метър и седемдесет и пет сантиметра, със средно телосложение и с къса коса. Изглеждал е на около тридесет и пет години. Бил е облечен в работнически дрехи, но не е могла да си спомни, дали са били чисти или мръсни. Не е успяла да разбере и точния цвят на кожата или косата му, нито е могла да опише носа, очите или устата му, тъй като не е обърнала внимание и е било тъмно.

26. Веднага след разпита полицейският служител е представил на жалбоподателката фотоалбум и я е попитал, дали разпознава като своя нападател някой от четиримата мъже, чиито снимки са включени в него - единият от които е г-н Z. Жалбоподателката заявява, че никой от мъжете не прилича на нейния нападател.

27. Веднага след това полицейският служител отново разпитва жалбоподателката. Тя казва, че никой от мъжете, включени в албума, не е нейният нападател, и че тя вече го е познала при личностното разпознаването през юли 2013 г. и че определено ще го разпознае, ако го види на живо. Тя отказва да ѝ бъде направено изследване на зрението от медицински експерти. Тя признава, че страда от проблеми със зрението, особено когато е изморена или стресирана, но твърди, че те не са достатъчно сериозни, за да ѝ попречат да разпознае нападателя си.

28. На 3 август 2015 г. разследващият изисква от медицински експерт да посочи, въз основа на писмените доказателства, дали жалбоподателката страда от някакви проблеми със зрението и дали те са от такова естество, че да ѝ попречат да разпознае лицето и други черти на нападателя си. В своя доклад, изготвен три дни по-късно, на 6 август 2015 г., експертът заявява, че въпреки че жалбоподателката е имала катаракта и в двете очи, тя е била отстранена хирургично през 2005 г. Няма нищо, което да подсказва, че тя е имала проблеми със зрението оттогава или че не е била в състояние да разпознае чертите на лицето на нападателя си, особено като се има предвид колко близко би било лицето на нападателя по време на типично изнасилване.

29. На 23 септември 2015 г. прокурорът дава указания на разследващия да получи, ако е възможно, експертно становище за приблизителната дата, на която ДНК е попаднало върху бельото на жалбоподателката. Разследващият отправя запитване до експерта дали това е възможно да бъде направено. В своя доклад, представен на 9 декември 2015 г., експертът отговаря, че няма научен метод, който би могъл да се използва, за да се установи кога биологичен материал е бил оставен върху даден предмет.

30. На 9 февруари 2016 г. полицията в Хасково представя на жалбоподателката материалите по делото, тъй като жалбоподателката няколко пъти е отказвала да отиде в София, за да се запознае с материалите. Тя оспорва експертните доказателства и настоява да бъде повдигнато обвинение на г-н X.

31. На неуточнена дата през месец февруари или март 2016 г. материалите по делото са представени и на адвокат, определен от разследващите органи на неизвестна по-ранна дата, който да представлява жалбоподателката с оглед на нейната психологическа уязвимост. Изглежда, че адвокатът не е направил възражения или искания; няма информация дали той някога се е свързвал с жалбоподателката.

Б. Спиране на първоначалното разследване

32. На 11 март 2016 г. разследващият предлага разследването да бъде прекратено, като заключава, че въпреки всички предприети до момента действия, е невъзможно да се установи с някаква степен на сигурност, че е налице извършено престъпление.

33. На 23 март 2016 г. наблюдаващият прокурор от Софийската районна прокуратура, решава вместо това, да спре разследването на основание член 244, ал. 1 (2) от Наказателно-процесуалния кодекс (виж параграф 60 по-долу). Той заявява, че твърденията на жалбоподателката за изнасилване са в съответствие с медицинските доказателства - медицинският доклад потвърждава охлузвания във влагалището и долната ѝ устна, и че показанията ѝ за начина, по който е извършено нападението, са достатъчно подробни и достоверни.

34. Въпреки усилията на разследващите, е било невъзможно да се стигне до сигурно заключение относно самоличността на нападателя. По-специално, твърденията на жалбоподателката във връзка с г-н Х не са били достоверни. Описанията на характеристиките на нападателя по време на нейните разпити и точно преди очната ставка за разпознаване са неясни и колебливи. Освен това тя заявява, че не е била в състояние да види правилно лицето на нападателя, и на разпознаването не е успяла да опише нито една от неговите специфични черти. Психологическият и психиатричният доклад посочват, че тя е кверулетна личност с тенденция бързо да определя виновници, без дори да е сигурна, само за да може някой да бъде обвинен.

35. Г-н Х категорично отрича той да е нападателя и заявява, че по време на нападението срещу жалбоподателката е бил в сградата, в която се намира наетата от него стая. Това алиби се потвърждава от пазача на квартирата, който е бил дежурен от 17:00 часа на 10 юли 2013 г. до 8:00 часа на следващата сутрин. Той дава показания за това, че е видял г-н Х да влиза в сградата около 22.00 или 22.30 ч. на 10 юли 2013 г., около час преди нападението, и че е сигурен, че г-н Х не е излизал след това. Той също казва, че вратата, на която е бил дежурен е единственият възможен изход от къщата, както и че не е заспивал в нито един момент по време на смяната си. Служителят няма връзки с г-н Х и следователно няма основание за съмнение в неговите показания.

36. Не е имало и никакви физически доказателства, като пръстови отпечатьци или ДНК, които да свържат г-н Х с мястото на изнасилването или данни, показващи, че мобилният му телефон е бил използван наблизко (според жалбоподателката, нападателят е говорил по мобилния си телефон малко преди тя да бъде нападната). Следователно няма основание, за да се предположи, че той е бил нападателят.

37. Извлеченото ДНК от бельото на жалбоподателката, е принадлежало на друг мъж, г-н Z, но той не е бил посочен от жалбоподателката като нападател. Самият той също отрича това, а експертите не могат да определят времето, през което неговото ДНК е попаднало върху бельото на жалбоподателката и по този начин да потвърдят със сигурност, че това се е случило в момента на нападението. Няма и други доказателства, които да подсказват, че той може да бъде нападателят. Само доказателствата на ДНК не са достатъчни, за да се стигне до такова заключение.

38. Няма причина за съмнение относно експертните доказателства, някои от които жалбоподателката е оспорвала. Всички експерти са признати специалисти в съответните области и са изпълнили своите задължения с надлежно внимание.

39. При тези обстоятелства, наличните доказателства не са достатъчни, за да бъде повдигнато обвинение срещу някого. Следователно е удачно разследването да бъде спряно и да бъде указано на полицията да продължи усилията си за идентифициране на нападателя.

В. Отмяна на спирането на първоначалното разследване

40. Жалбоподателката търси съдебен контрол на спирането на разследването. Тя оспорва достоверността на експертните доказателства и начина, по който разследващите и прокурорските органи са провели разследването и са оценили доказателствата, аргументирайки се, че наблюдаващия прокурор не е изпълнил правилно своите задължения.

41. С решение от 4 май 2016 г., което не подлежи на обжалване, Софийският районен съд отменя спирането на разследването. Съдът приема, че въпреки че разследващите органи са предприели значителен брой действия, те не са направили всичко възможно за изясняване на фактите. По-специално, не са разпитали полицейските служители, които са пристигнали първи на местопроизшествието. Това е било необходимо да бъде направено, с оглед получаването на своевременни показания от тях. Освен това е било необходимо да се разпитат двама свидетели - партньорът на г-н X и приятел, който живее в същата квартира с него, с които, според г-н X, са били заедно вечерта на изнасилването.

Г. Възобновеното разследване

42. На 10 май 2016 г. прокурорът от Софийска окръжна прокуратура връща делото на разследващия с указания да изпълни стъпките, очертани в решението на Софийския районен съд. На 7 юни 2016 г., след като получава писмо от жалбоподателката, в което тя твърди, че е участвала като свидетел в предходно разпознаване, свързано с предполагаема кражба на превозно средство, включваща г-н Х, прокурорът допълва инструкциите си, като указва на разследващия да провери дали се е било провеждано такова разпознаване, тъй като това по презумпция би омаловажило резултатите от разпознаването, проведено на 15 юли 2013 г.

43. На 11 август и 19 декември 2016 г. разследващият е разпитал двамата свидетели, които според г-н Х са били с него във вечерта на изнасилването – неговата партньорка и приятелят, който е живеел в същото общежитие. И двамата казват, че вечерта на изнасилването всички са пристигнали у дома около 22:00 часа и не са излизали до следващата сутрин.

44. Следователят разпитва отново г-н Х на 21 октомври 2016 г. Той заявява, че напълно поддържа предишните си показания и отрича да е участвал в други разпознавания.

45. На 15 ноември 2016 г. и 7 февруари 2017 г. разследващият е разпитал един от първите полицейски служители, пристигнали на местопрестъплението и друг, говорил с жалбоподателката малко след пристигането ѝ в полицейското управление в ранните часове на 11 юли 2013 г., който не е могъл да си спомни много добре събитията. Първият заявява, че когато той и колегата му са отишли в общежитието, което не е далече от местопрестъплението, портиерът им е казал, че г-н Х, който съответства на описанието на жалбоподателката, се е прибрал вкъщи около 23.30 ч. на 10 юли 2013 г. Когато е разпитан на 30 август 2017 г. колегата на полиция заявява, че не си спомня за тези събития. Това подтиква разследващия отново да разпита първия полицейски служител и по време на втория разпит, който се провежда на 10 ноември 2017 г., полицаят заявява, че при първия си разпит не се е изразил правилно, и че всъщност не е успял да разбере от пазача на квартирата по кое точно време г-н Х и приятелят му са се прибрали. Само портиерът би могъл да каже повече по въпроса.

46. Междувременно на 12 октомври 2017 г. разследващият отново разпитва г-н Х. Той поддържа, че във въпросната вечер се е прибрал по-рано от предполагаемото изнасилване и не е напускал дома си отново тази нощ. Той повтаря, че това може да бъде потвърдено от неговата партньорка, неговия приятел и от пазача.

47. На 17 май 2017 г. материалите по делото са представени на жалбоподателката от полицията в Хасково. Тя иска нови ДНК тестове и

друго разпознаване с участието на г-н Z, въпреки че все още твърди, че нейният нападател е бил г-н X. На 7 август 2017 г. прокурорът отказва да уважи исканията ѝ, заявявайки, че всички вещи, иззети от местопрестъплението, вече са представени за ДНК анализ, както и че е невъзможно да бъде проведе повторно разпознаване, тъй като жалбоподателката вече е видяла снимка на г-н Z.

48. На 2 април 2018 г. материалите по делото отново са представени на жалбоподателката от полицията в Хасково. Жалбоподателката иска да бъде повдигнато обвинение на г-н X и повтаря, че г-н Z няма нищо общо със случая. На 24 април 2018 г. прокурорът отказва да изпълни искането на жалбоподателката във връзка с г-н X, като заявява, че ще реши дали да повдигне или не обвинения срещу когото и да било в края на разследването.

49. Същият ден прокурорът указва на следователя да разпита четирима други полицейски служители, които са работили по случая, и да се снабди със записките им, ако все още са на разположение. Той също така му указва да провери, дали се е провеждало по-ранно разпознаване с участието на жалбоподателката и г-н X.

50. Разследващият разпитва трима от полицейските служители съответно на 21 май, 8 юни и 3 юли 2018 г. Никой от тях не е могъл да си спомни въпросните събития. Четвъртият служител не може да бъде разпитан, защото се е преместил в Съединените американски щати.

51. На 26 юни 2018 г. разследващият отново разпитва г-н X. Той казва, че няма спомен за участието си в друго разпознаване, освен проведеното на 15 юли 2013 г. При разпит на 23 юли 2018 г. неговият приятел и съсед също казва, че не разполага с информация г-н X някога да е участвал в друго разпознаване. В записите на полицейските управления не присъства нито едно такова друго разпознаване.

52. На 24 август 2018 г. материалите по делото са представени на жалбоподателката от полицията в Хасково. Жалбоподателката повтаря искането си да бъде повдигнато обвинение на г-н X. На 4 септември 2018 г. прокурорът отказва, като заявява, че ще реши как да продължи делото при приключване на разследването.

53. На 17 октомври 2018 г. материалите по делото са предоставени и на процесуалния представител на жалбоподателката. Той не е направил никакви възражения или искания.

Д. Жалба относно хода на възобновеното разследване

54. През юни 2018 г. жалбоподателката подава жалба в Софийска градска прокуратура относно забавяния по време на разследването. От Софийска районна прокуратура е изискана информация за хода на производството и през юли 2018 г. СГП отхвърля жалбата. Установено е, че разследването не е било неоправдано продължително, особено

предвид сложността на случая. Жалбоподателката обжалва пред Софийската апелативна прокуратура. През септември 2018 г. решението на Софийската градска прокуратура е отменено на поради липса на компетентност, а жалбата е насочена към Инспектората към Висшия съдебен съвет. В доклад, публикуван през октомври 2018 г., Инспекторатът не е установил проблеми с продължителността или с начина на провеждане на производството.

Е. Спиране на възобновеното разследване

55. На 17 октомври 2018 г. разследващият отново предлага на прокуратурата да прекрати разследването, заявявайки, че въпреки всички допълнителни действия, предприети след възобновяването му, все още не е възможно да се установи с достатъчна степен на сигурност, че е налице извършено престъпление.

56. На 6 ноември 2018 г. Софийската районна прокуратура отново решава да спре разследването, вместо да го прекрати. Прокуратурата е на мнение, че въпреки че указанията на Софийски районен съд в първото му решение за отмяна на спирането са били безсмислени, тъй като изпълнението им не е довело до идентифициране на предполагаемия изнасилвач, и евентуално са надхвърляли правомощията на съда в такова производство, следователят е спазил всички тези указания. Въпреки това, предвидимо, нито едно от новите действия, предприети от разследващия, не са довели до нови следи относно самоличността на предполагаемия изнасилвач. Наличните доказателства - включително показанията на партньорката и приятеля на г-н X, както и тези на полицейските служители, които са работили по случая - не уличават г-н X и дори потвърждават неговото алиби. Все още не са налични достатъчно доказателства, които да уличат и г-н Z, по същите причини, както тези, посочени в предходното решение за спиране на разследването (вж. Параграф 37 по-горе), или за повдигане на обвинение на някой друг. Следователно все още е удачно разследването да бъде спряно съгласно член 244, параграф 1 (2) от Наказателно-процесуалния кодекс (виж параграф 60 по-долу) и да бъдат дадени указания на полицията да продължи усилията си за идентифициране на нападателя.

Ж. Съдебен контрол върху спирането на възобновеното разследване

57. Жалбоподателката обжалва спирането на възобновеното разследване. Тя отново оспорва начина, по който разследващите органи и прокурорите са провели производството и са преценили

доказателствата, аргументирайки се, че е имало неоправдани забавяния в разследването.

58. С решение от 11 февруари 2019 г., неподлежащо на обжалване, Софийският районен съд потвърждава спирането на възобновеното разследване. Съдът установява, че през целия период разследващия е спазил всички указания, дадени от съдията, който първоначално е отменил спирането. Наличните доказателства все още изключват възможността г-н X да е предполагаемият нападател и не се появяват никакви доказателства, които да подсказат кой би могъл да бъде нападателя.

ОТНОСИМА ПРАВНА РАМКА

59. Материалното наказателно право в България, свързано с изнасилването, е подробно изложено в делото *М.С. срещу България* (жалба 39272/98, §§ 74-86, ЕСПЧ 2003-XII).

60. Член 244, алинея 1 т. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс предвижда, че прокурорът спира наказателното производство, когато извършителят на престъплението не е разкрит. Постановлението за спиране подлежи на съдебен контрол по искане на жертвата на предполагаемото престъпление. Съответният първоинстанционен съд трябва да разгледа жалбата въз основа на документите и определението му е окончателно и не подлежи на обжалване (член 244 § 5).

61. Член 245, ал. 1 от същия Кодекс предвижда, че когато прокурорът спре наказателното производство поради неразкриване на извършителя, той изпраща материалите по делото в МВР, Държавна агенция „Национална сигурност“ или на митническите органи, в зависимост от случая, за да продължат разследването в тази насока. Ако, и когато пречката, спираща провеждането на разследването изчезне, производството трябва да бъде възобновено (член 245 § 2).

ПРАВНИ ИЗВОДИ

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 3 И 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

62. Жалбоподателката се оплаква, без да уточнява нито един член от Конвенцията или нейните протоколи, че разследването на твърденията ѝ за изнасилване е било неефективно.

63. Установено е, че изнасилване и сериозно сексуално посегателство се приравняват на отнасяне, попадащо в обхвата на член 3 от Конвенцията (виж *Айдин срещу Турция*, 25 септември 1997, § 83, Доклади от съдебни решения и решения 1997-VI, и *Маслова и Налбандов срещу Русия*, жалба по. 839/02, § 85, 24 януари 2008, което се отнася до изнасилване на задържани от държавни служители, и *М.С.*

срещу България, по. 39272/98, §§ 149 и 151, ЕСПЧ 2003-ХП; *Р.М. срещу Бългaрия*, по. 49669/07, § 63, 24 януари 2012; *D.J. срещу Хърватия*, по. 42418/10, § 83, 24 юли 2012; *М.Н. срещу България*, по. 3832/06, § 34, 27 ноември 2012; *W. срещу Словения*, по. 24125/06, § 63, 23 януари 2014; *М.А. срещу Словения*, по. 3400/07, § 46, 15 януари 2015; *Н.Д. срещу Словения*, по. 16605/09, § 56, 15 януари 2015; *С.З. срещу България*, по. 29263/12, § 41, 3 март 2015; *И.П. срещу Република Молдова*, по. 33708/12, § 32, 28 април 2015; *Й. срещу Словения*, по. 41107/10, § 95, ЕСПЧ 2015 (извадки); *С.М. срещу Русия*, по. 75863/11, § 67, 22 октомври 2015; *И.С. срещу Румъния*, по. 36934/08, § 52, 24 май 2016; и *Б.В. срещу Белгия*, по. 61030/08, § 55, 2 май 2017, които се отнасят до изнасилване или сериозно сексуално посегателство от частни лица).

64. Тъй като при изнасилванията и сериозните сексуални посегателства обикновено се включват съществени ценности и основни аспекти на „личния живот“, Съдът също така е разгледал случаи, свързани с позитивното задължение за разследване на случаи на изнасилване съгласно член 8 от Конвенцията (виж *М.С. срещу България*, §§ 150 и 152-53; *Д.Дж. срещу Хърватия*, § 84; и *М.Н. срещу България*, § 34, всички цитирани по-горе).

65. Предвид горепосочената съдебна практика, Съдът намира, че оплакването относно ефективността на разследването по твърденията на жалбоподателката за нападение и изнасилване може да бъде разгледано съвместно съгласно членове 3 и 8 от Конвенцията. Съответните части на тези разпоредби гласят, както следва:

Член 3 (забрана на изтезанията)

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унизително отношение или наказание.”

Член 8 (право на зачитане на личния и семейния живот)

“1. Всеки има право на неприкосновеност на личния ... живот ...”

А. По допустимостта

1. Възражение за преждевременно подаване на оплакването

(а) Доводи на страните

66. Правителството твърди, че оплакването е преждевременно подадено, тъй като наказателното производство е било спряно, а не изцяло прекратено.

67. Жалбоподателката не коментира този въпрос.

(б) Преценката на Съда

68. Когато жалбоподателката подава жалбата си на 29 август 2018 г., разследването все още е било в ход, първото решение за спирането му е отменено от Софийския районен съд (виж параграфи 33, 41 и 50-52 по-горе). Малко повече от два месеца по-късно, обаче, на 6 ноември 2018 г., разследването отново е спряно от прокуратурата и това второ решение за спиране е потвърдено от Софийския районен съд на 11 февруари 2019 г. (виж параграфи 56 и 58 по-горе). Съдът последователно е приел, че при разглеждане на жалба той може да вземе предвид факти - като второто решение за спиране в настоящия случай - настъпили след подаване на жалбата, но пряко свързани с фактите, съдържащи се в нея (виж *Stögmüller v. Austria*, 10 ноември 1969, стр. 41, § 7, Серия A no. 9; *Matznetter v. Austria*, 10 ноември 1969, стр. 31-32, § 5, Серия A no. 10; и, наскоро, *Merabishvili v. Georgia* [GC], no. 72508/13, § 250 *in fine*, 28 ноември 2017). Вярно е, че спирането не прекратява официално разследването, и че полицията все още може да продължи разследването си за установяване самоличността на предполагаемия изнасилвач, дори след спирането (виж параграф 61 по-горе). Но нито фактът, че разследването все още продължава технически, нито просто теоретичната възможност, че един ден то може да бъде възобновено, са достатъчни, за да се счита, че то все още е в ход (сравнете *Çelikbilek v. Turkey*, no. 27693/95, § 93, 31 май 2005; *Taşçı and Duman v. Turkey* (декември), no. 40787/10, § 19, 9 октомври 2012; и *Sakine Epözdemir and Others v. Turkey*, no. 26589/06, § 52, 1 декември 2015).

69. Следователно оплакването не може да се счита за преждевременно подадено.

2. Изчерпване на вътрешноправните средства за защита**(а) Доводи на страните**

70. Правителството също така възразява, че жалбоподателката не е изчерпила вътрешноправните средства за защита, тъй като не е искала обезщетение за предполагаемо необоснованата продължителност на наказателното производство по чл. 26 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. След като тези производства официално са били прекратени, тя би могла също да търси обезщетение по чл. 60а и сл. от Закона за съдебната власт от 2007 г. Тя нито е предявила иски за обезщетение срещу хората, за които е твърдяла, че са виновни за изнасилването ѝ.

71. Правителството също така твърди, че жалбоподателката никога не се е позовала на членове 3 или 8 от Конвенцията в процедурите пред националните власти; всъщност тя дори не го е направила и в жалбата си до Съда.

72. Жалбоподателката не коментирала нито един от повдигнатите от правителството въпроси.

(б) Преценката на Съда

73. Първата част на възражението на правителството е, че жалбоподателката не е търсила обезщетение по отношение на продължителността на разследването съгласно член 26 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. или по чл. 60а и сл. от Закона за съдебната власт от 2007 г. Идентично възражение е отхвърлено в случая на *С.З. срещу България* (цитиран по-горе, §§ 31-35) – който също се отнася до ефективността на разследването на твърдения за изнасилване - на основание, че тези средства за защита са били въведени единствено с оглед предоставяне на обезщетение за оплаквания по член 6, параграф 1 от Конвенцията относно продължителността на гражданските и наказателните производства, като се има предвид, че оплакването по член 3 от Конвенцията относно ефективността на разследването на твърдяното от жалбоподателката изнасилване е с по-широк обхват. Нищо в конкретния случай не изисква различно заключение.

74. Въпросът дали жалбоподателката е трябвало да предяви иск за обезщетение срещу хората, за които твърди, че са виновни за изнасилването ѝ спада към основателността на оплакването ѝ (виж, *mutatis mutandis*, *A, B and C v. Latvia*, no. 30808/11, § 130, 31 март 2016); той не се отнася до изчерпването на вътрешните средства за защита поради неспособността на властите да разследват ефективно нейните твърдения за изнасилване. Така, Съдът е приел, че осъждането на частно лице не е средство за защита по отношение на действия от страна на държавата (виж *Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland*, 29 ноември 1991, § 48, Серия A no. 222; *Iatridis v. Greece* [GC], no. 31107/96, § 47 *in fine*, ЕСПЧ 1999-II; и *JGK Statyba Ltd and Guselnikovas v. Lithuania*, no. 3330/12, § 104, 5 ноември 2013). Същото се отнася и за твърдяното изпълнение на позитивното задължение - в случая, неуспеха на властите да разследват ефективно твърденията на жалбоподателката.

75. И накрая, фактът, че жалбоподателката не е споменала членове 3 или 8 от Конвенцията пред националните органи, не може да бъде насочено срещу нея. Въпросът за ефективността на разследването е поставен, както в оплакванията ѝ пред по-горестоящите органи на прокуратурата, така и в жалбите ѝ за съдебен контрол на двете решения за спиране на наказателното производство, които тя подава без адвокат или друга помощ (вж. точки 20, 40, 54 и 57 по-горе). По този начин тя повдига по същество пред националните органи оплакванията, които е представила пред Съда (виж, *mutatis mutandis*, *Glaserapp v. Germany*, 28 август 1986, § 44, Серия A no. 104; *Fressoz and Roire v. France* [GC], no.

29183/95, §§ 38-39, ЕСПЧ 1999-I; и *L.L. v. France*, no. 7508/02, § 23, ЕСПЧ 2006-XI).

76. От това следва, че възражението на правителството трябва да бъде отхвърлено.

3. Решението на Съда относно допустимостта на жалбата

77. Жалбата не е нито явно необоснована по смисъла на член 35, параграф 3, буква а) от Конвенцията, нито недопустима на друго основание. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

Б. По същество

4. Доводи на страните

78. Правителството твърди, че разследването е било задълбочено и всеобхватно. Разследващите органи са разпитали редица свидетели, провели са разпознаване на лица и са получили множество физически и експертни доказателства, и комуникационни данни. Експертите са установили, че жалбоподателката има склонност да отправя необосновани твърдения, и че следователно нейните изявления не трябва да се приемат за достоверни. Нещо повече, по време на разследването тя е отправяла множество неоснователни възражения и искания, които в съвкупност са допринесли за забавяне на разследването. Това, както и нейните объркани и противоречиви показания, налагат повторни разпити на свидетелите, което заедно с отказа ѝ да съдейства, са затруднили работата на разследващия. Въпреки постоянните си усилия, властите не са били в състояние да идентифицират със сигурност нападателя. Лицето, което жалбоподателката е идентифицирала след разпознаването, г-н X, е имал алиби и твърденията ѝ относно него не могат да се считат за напълно достоверни. Властите също са се опитали да установят, дали лицето, чието ДНК е било намерено върху бельото на жалбоподателката, г-н Z, може да бъде нападателят, но не са успели да намерят други доказателства в тази насока, а освен това жалбоподателката и г-н Z са отрекли тази възможност. Само ДНК доказателствата не са били достатъчни, за да се стигне до заключението, че г-н Z е бил нападателят. Поради всички тези причини органите на прокуратурата са взели решение да спрат разследването, а не да повдигнат обвинения. След отмяната на това решение разследващите органи са изпълнили изцяло указанията, дадени от съда, а второто решение за спиране на прокурора е било потвърдено. Следователно, не може да бъде прието, че разследването е било неефективно.

79. Жалбоподателката твърди, че е претърпяла сериозно посегателство върху личната си неприкосновеност, което дълбоко се е

отразило върху нея в психологически аспект. Освен това тя заявява, че разследването във връзка с изнасилването ѝ се проточва от юли 2013 г., без властите да могат да идентифицират нападателя ѝ, който според нея е г-н X, а не г-н Z, и да му предявят обвинение.

5. Оценката на Съда

(а) Общи принципи

80. Установено е, че договарящите държави имат позитивни задължения, съгласно членове 3 и 8 от Конвенцията, да криминализират изнасилванията и сериозните сексуални посегателства и ефективно да разследват достоверни твърдения в тази насока (виж *M.C. v. Bulgaria*, §§ 149-53; *M.N. v. Bulgaria*, §§ 35-38 и 40; и *A, B and C v. Latvia*, §§ 148-49, всички цитирани по-горе, както и *G.U. v. Turkey*, no. 16143/10, §§ 59-61 и 65, 18 октомври 2016, и *B.V. v. Belgium*, цитирани по-горе, §§ 55-56).

81. Характеристиките, на които разследването трябва да отговаря в такива случаи, за да бъде прието за ефективно - включително незабавност, точност, разумна бързина, всеостранност, задълбоченост, обективност и достатъчно участие на жертвата - са изложени в редица дела, свързани с такива въпроси (виж *M.N. v. Bulgaria*, § 39; *P.M. v. Bulgaria*, § 64; *W. v. Slovenia*, § 64; *S.Z. v. Bulgaria*, §§ 45-47; *G.U. v. Turkey*, §§ 62-64; и *B.V. v. Belgium*, §§ 57-60, всички цитирани по-горе).

82. Съдът също така е посочил, че макар и по някои дела, разгледани съгласно член 2 от Конвенцията и свързани с насилствени действия, извършени от служители на държавата, съображенията за своята преценка дали разследването, когато то е необходимо, отговаря на изискванията за точност и задълбоченост:

(а) преди всичко задължението за разследване не е задължение за резултат, а за усилие (виж, по-специално във връзка с разследвания за изнасилване или сексуално насилие, *P.M. v. Bulgaria*, § 64, и *W. v. Slovenia*, § 64, и двете цитирани по-горе). По този начин, при липса на съществени пропуски, крайната невъзможност за идентифициране на извършителя сама по себе си не прави разследването неефективно (виж *Kardisauskas v. Lithuania*, no. 62304/12, § 75, 7 юли 2015);

(б) въпреки че Съдът не се занимава с твърдяни грешки или изолирани пропуски в разследването, и не е призван да преценява фактите по разследването и да вземе решение за нечия наказателна отговорност (вж. по-специално във връзка с разследванията за изнасилване, *G.U. v. Turkey*, § 68, и *B.V. v. Belgium*, § 61, и двете цитирани по-горе), той трябва да се убеди, че националните власти са направили сериозен опит да изяснят фактите и че не са приключили разследването си въз основа на прибързани или необосновани заключения (виж *B.V. v. Belgium*, цитиран по-горе, § 60);

(с) задълбочеността на разследването трябва да се преценява в светлината на практическите особености на следствената работа (виж *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, § 80, ЕСПЧ 2000-VI; *Giuliani and Gaggio v. Italy* [GC], no. 23458/02, § 302, ЕСПЧ 2011 (извадки); и *Nicolae Virgiliu Tănase v. Romania* [GC], no. 41720/13, § 162, 25 юни 2019);

(d) многообразието от възможни ситуации, не може да бъде сведено до обикновен списък от следствени действия по разследването или други опростени критерии (виж *Velikova*, цитиран по-горе, § 80; *Velcea and Mazăre v. Romania*, no. 64301/01, § 105, 1 декември 2009; и *Mustafa Tunç and Fecire Tunç v. Turkey* [GC], no. 24014/05, § 176, 14 април 2015), тъй като в този конкретен контекст всеки случай се отличава със собствените си факти;

(е) не е уместно вмешателството в линията на разследване, следвана от националните власти, освен ако те явно не са взели предвид относими елементи или то е извършено произволно (виж, във връзка с разследване за изнасилване, *S.Z. v. Bulgaria*, цитиран по-горе, § 50, и в друг контекст, *Georgi Georgiev v. Bulgaria* (dec.), no. 34137/03, 11 януари 2011; *Dimitrova and Others v. Bulgaria*, no. 44862/04, § 76, 27 януари 2011; и *Petrović v. Serbia*, no. 40485/08, § 94, 15 юли 2014), но че неспазването на очевидна линия на разследване може съществено да подкопае ефективността на разследването (виж, във връзка с разследване за изнасилване, *M.N. v. Bulgaria*, цитиран по-горе, § 48, и, в друг контекст, *Kolevi v. Bulgaria*, no. 1108/02, § 201, 5 ноември 2009; *Giuliani and Gaggio*, цитиран по-горе, § 302; и *Armani Da Silva v. the United Kingdom* [GC], no. 5878/08, § 234, 30 март 2016).

83. Няма причина поради която тези съображения - въпреки че някои от тях са изведени в контекста на дела по член 2 от Конвенцията - не трябва да ръководят Съда при формиране на преценката му дали разследването на предполагаемо изнасилване или сериозно сексуално посегателство е всеобхватно и задълбочено. Вярно е, че задълженията за разследване, съдържащи се в различни разпоредби на Конвенцията, могат да се различават, както по своето съдържание, така и по отношение на тяхната обосновка, в зависимост от конкретните ситуации, които са ги предизвикали (виж *Banks and Others v. the United Kingdom* (dec.), no. 21387/05, 6 феврури 2007, както и *Georgi Georgiev*, цитирани по-горе, когато Съдът се позова на редица различни примери съгласно член 2 от Конвенцията). Независимо от това, всяко разследване съгласно Конвенцията, трябва да отговаря на определени минимални изисквания (виж *Zashevi v. Bulgaria*, no. 19406/05, § 57, 2 декември 2010), както беше отбелязано по-горе, две от които трябва да бъдат всеобхватни и задълбочени. Естеството и степента на контрол, които биха удовлетворили тези изисквания, естествено зависят от конкретните обстоятелства на всеки случай (виж *Velikova*, § 80, и *Armani Da Silva*, § 234, и двата цитирани по-горе).

(б) Прилагане на тези принципи в конкретния случай

84. Разследването в настоящия случай започва незабавно. Полицията пристига на местопрестъплението малко след полунощ, след телефонно обаждане от жалбоподателката на спешния телефон, прави оглед и събира веществени доказателства (виж параграф 6 по-горе). Полицията също така незабавно събира веществени доказателства от жалбоподателката: дрехи и тампони (виж параграфи 6 и 10 по-горе). След това на жалбоподателката своевременно е направен медицински преглед, който потвърждава твърденията ѝ, че е била нападната и против волята ѝ е било осъществено вагинално проникване (виж параграф 8 по-горе). На следващата сутрин тя е официално разпитана и дава описание на предполагаемия нападател, което позволява на полицията да идентифицира потенциален заподозрян - г-н X - и да проведе разпознаване с негово участие четири дни по-късно (виж параграфи 9 и 11 по-горе). Пет дни по-късно водещият разследването, получава психиатричен и психологически експертен доклад относно годността на жалбоподателката като свидетел (виж параграф 12 по-горе).

85. След това веществените доказателства са представени сравнително бързо за криминалистични изследвания (виж параграфи 13 по-горе). Резултатите от ДНК тестовете обаче стават достъпни едва пет месеца след началото на разследването (виж параграф 16 по-горе); Съдът отбелязва ефекта на изминалото време, както върху жертвата, така и върху заподозрените. Тези резултати водят до втори потенциален заподозрян - г-н Z, мъж, който поради предишна присъда (за неуточнено престъпление) фигурира в националната база за ДНК данни на националната полиция. Неговото местонахождение е открито в рамките на приблизително три месеца и той е бил призован за разпит (виж параграфи 16 и 18 по-горе). Междувременно, разследващият очевидно е проверявал алибито на г-н X (вж. параграфи 11 *in fine* и 19 по-горе).

86. При разпита г-н Z отрича да познава жалбоподателката или да е имал сексуален контакт с нея; всъщност той отрича да е имал сексуален контакт изобщо през съответния период (виж параграф 18 по-горе). Тези твърдения са в очевидно противоречие с данните от ДНК теста, според които неговият биологичният материал се е намирал върху бельото на жалбоподателката. Няма индикации, че по време на този разпит разследващият се е опитал да разреши това противоречие, въпреки че - както се вижда и от указанията дадени от наблюдаващия прокурор, около три месеца след разпита (вж. параграф 22 по-горе) - ясно е изискано допълнително пояснение относно това. Записът от разпита също не предполага, че е имало опит да се проучи надеждността на показанията на г-н Z, по-специално относно местонахождението му в момента на посегателството срещу жалбоподателката.

87. Не изглежда, властите да са направили всякакви последващи опити да установят местонахождението на г-н Z в момента на нападението. Нито са се опитвали да намерят други доказателства за връзките, ако има такива, между г-н Z и жалбоподателката, или обратното, да проверят дали има алтернативно обяснение за наличието на неговото ДНК върху бельото ѝ или да проверят надеждността на тези ДНК доказателства.

88. Вярно е, че през месеците след разпита на г-н Z жалбоподателката многократно е отказвала, очевидно без основателна причина, да пътува от Хасково до София, за да участва в разпознаване с участието на г-н Z, което принуждава разследващия да помоли хасковската полиция да поиска от жалбоподателката да го идентифицира по снимки (вижте параграфи 22, 23 и 25-27 по-горе). Вярно е също, че когато на жалбоподателката, повече от година по-късно, е представен албум със снимки, съдържащ снимка на г-н Z, тя не го посочва като своя нападател (виж параграфи 26 и 27 по-горе). Но на този етап разследващия вече е разполагал с експертни доказателства, поставящи под съмнение надеждността на разпознаването, извършено от жалбоподателката относно нейния нападател (виж параграфи 12 и 24 по-горе). Изглежда, че разследващия също се е съмнявал в способността на жалбоподателката да е направила правилни физически характеристики на своя нападател (виж параграфи 12, 17 и 23 *in fine* по-горе); тази оценка е споделена от прокурора (виж параграф 34 по-горе). Не изглежда, в нито един от разпитите от жалбоподателката да е било поискано да обясни естеството на връзката си, ако има такава, с г-н Z, или да се опита да обясни наличието на неговото ДНК по своето бельо. Също така няма индикации, че преди да разпитат жалбоподателката, властите са се опитали да ѝ обяснят значението на ДНК доказателствата.

89. Г-н Z, който е разпитан веднъж на 14 март 2014 г., изглежда не е бил разпитван отново. Нито изглежда, както беше отбелязано по-горе, да са били положени усилия за независима проверка на което и да е от неговите показания, което е в пълен контраст с многократните усилия на властите да проверят показанията на г-н X (виж параграфи 19, 35, 36, 43 и 46 по-горе).

90. Единственият опит, направен с оглед изясняване на тези въпроси, е молбата на разследващия към експерт - очевидно направена въз основа на предположение, че жалбоподателката е имала доброволен секс с г-н Z в някакъв по-ранен момент - да каже кога точно ДНК-то на г-н Z е оставено върху бельото на жалбоподателката. Това обаче се оказва невъзможно, тъй като според експерта няма научен метод за установяване на това (вж. параграф 29 по-горе).

91. Вместо да се опита да хвърли светлина върху тези въпроси - които, както признава самият прокурор, явно има нужда да бъдат разяснени - разследващия предлага да се прекрати разследването въз

основа на това, че е невъзможно да се установи с достатъчна степен на сигурност, че е било извършено престъпление (виж параграф 32 по-горе). Вместо това прокурорът спира разследването, анализирайки подробно доказателствата във връзка с лицето, идентифицирано от жалбоподателката по време на разпознаването, г-н X, като обръща оскъдно внимание на наличните доказателства относно г-н Z. Той е доволен да отбележи, че жалбоподателката не го е посочила като нападател, както и самият той също е отрекъл това, а също и че няма други доказателства за това, освен ДНК (виж параграф 37 по-горе). Поразително е, че прокурорът анализира в дълбочина ненадеждността на жалбоподателката като свидетел по отношение на г-н X (вж. параграф 34 по-горе), като в същото време приема изявленията ѝ по отношение на г-н Z за напълно достоверни, въпреки че има съмнения относно способността на жалбоподателката правилно да разбере физическите особености на своя нападател и въпреки ДНК доказателствата - което по правило има много висока доказателствена сила. Забележително е също, че прокурорът не се опитва да анализира дали изявлението на г-н Z, което също противоречи на доказателствата на ДНК, е достоверно и вместо това избира да му повярва напълно, без да обяснява защо. Прокурорът също не казва нищо относно надеждността на самите ДНК доказателства.

92. Изглежда възобновеното разследване изобщо не е фокусирано върху този аспект на делото (вж. параграфи 42-53 по-горе). При спиране на разследването за втори път прокурорът просто повтаря предходните си мотиви относно доказателствата, свързани с г-н Z (виж параграф 56 по-горе).

93. Горейзложеното показва, че производството, макар и задоволително в няколко други аспекти, очевидно не успява да следва ясна линия на разследване (сравнете *M.N. v. Bulgaria*, § 48, и *S.Z. v. Bulgaria*, § 50 *in fine*, и двете цитирани по-горе). Вярно е, че самата жалбоподателка не е настоявала да се следва този ред на разследването. Но задължението за ефективно разследване не се ограничава до отговор на твърдения и конкретни искания от предполагаемата жертва. Наистина Съдът е приемал, макар и в малко по-различен контекст, че такова изискване е присъщо на процесуалните задължения на властите и не зависи от инициативата на жалбоподателя да поеме отговорност за провеждането на следствените действия (виж *Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, § 119, ЕСПЧ 2015; *C.N. v. the United Kingdom*, no. 4239/08, § 69, 13 ноември 2012; и *L.E. v. Greece*, no. 71545/12, § 68, 21 януари 2016). Това е особено вярно в случаите като този, в който властите са наясно с конкретната психологическа уязвимост на жалбоподателя.

94. Без значение е дали тази линия на разследване, дори и да беше продължена, би останала в крайна сметка безплодна (виж, *mutatis mutandis*, *Mazepa and Others v. Russia*, no. 15086/07, § 78, 17 юли 2018).

В тази връзка трябва също да се подчертае, че Съдът, който не може да действа като национален наказателен или апелативен съд, не може да изразява становище дали г-н Z е имал някакво участие в твърдяното посегателство върху жалбоподателката, да прави констатации относно доказателствата по отношение на това или да постанови решение по наказателната отговорност, тъй като всичко това е от компетентността на националните власти. По-специално, настоящият анализ не трябва да се приема като предположение за виновността на г-н Z за предполагаемото нападение. Задачата на Съда се свежда до проверка на ефективността на разследването и до установяване, че неспособността на властите да направят сериозен опит да изяснят гореспоменатите несъответствия, които с оглед на ДНК доказателствата, са в основата на делото, не е просто изолирана грешка, а съществен недостатък, който подкопава всеобхватността на разследването.

95. Липсата на ефективно наказателно разследване на твърденията на жалбоподателката не може да бъде поправена от възможността тя да предяви иск за обезщетение срещу хората, за които твърди, че са виновни за изнасилването ѝ. Прието е, че позитивното задължение, съгласно членове 3 и 8 от Конвенцията, за осигуряване на ефективна защита срещу изнасилване изисква мерки от наказателноправен характер (виж *M.C. v. Bulgaria*, цитирано по-горе, § 186; *M. and C. v. Romania*, no. 29032/04, § 122, 27 2011; и *A, B and C v. Latvia*, цитирани по-горе, §§ 148 и 159-64).

96. Следователно е налице нарушение на позитивните задължения на ответната държава съгласно членове 3 и 8 от Конвенцията.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

97. Член 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

98. Жалбоподателката претендира 50 000 евро по отношение на вредите, които тя твърди, че е претърпяла поради липсата на ефективно разследване на нейните твърдения за изнасилване.

99. Правителството твърди, че претенцията е прекомерна и не съответства на присъдените от Съда обезщетения в предишни подобни случаи.

100. Съдът намира, че въпреки че жалбоподателката не е уточнила това, претенцията ѝ трябва да се счете като обезщетение за неимуществени вреди. Той счита, че тя трябва да е понесла такава вреда в резултат на невъзможността на националните власти да разследват ефективно твърденията ѝ за изнасилване. С оглед на конкретните факти по делото и неговата съдебна практика в този конкретен случай, Съдът намира за подходящо да присъди на жалбоподателката 7 000 евро плюс всички данъци, които могат да бъдат изискуеми.

Б. Разноски

101. Жалбоподателката не е предявила иск за разноски.

В. Лихва за забава

102. Съдът намира за уместно лихвата за забава да бъде определена въз основа на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на позитивните задължения на ответната държава съгласно членове 3 и 8 от Конвенцията;
3. *Приема*, че
 - (а) държавата-ответник трябва да изплати на жалбоподателя по отношение на неимуществените вреди в срок от три месеца от датата на влизане в сила на настоящото решение съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, 7 000 евро (седем хиляди евро), плюс всеки данък, който може да бъде изискуем, получената сума да се преобразува във валутата на държавата-ответник по курса към датата на плащането;
 - (б) от изтичането на гореспоменатите три месеца до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на забавата, увеличена с три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от претенциите на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 20 февруари 2020 г., в съответствие с 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Милан Блашко
Зам.-регистратор

Сиофра О'Лири
Председател